

Situace na řecko-turecké hranici

Přehled událostí za období od 27. února
do 18. března 2020

Obsah:

SITUACE V SÝRII.....	5
PŘEHLED JEDNÁNÍ O SITUACI NA ŘECKO-TURECKÉ HRANICI.....	5
PROHLÁŠENÍ EU-TURECKO	8
SITUACE V TURECKU	8
EVROPSKÁ RADA	9
SETKÁNÍ PŘEDSEDY ER S ERDOĞANEM, 4. BŘEZNA, ANKARA.....	9
RADA JHA.....	9
MIMOŘÁDNÉ ZASEDÁNÍ 4. BŘEZNA, BRUSEL.....	9
EVROPSKÁ KOMISE.....	9
AKČNÍ PLÁN PRO OKAMŽITÁ OPATŘENÍ NA PODPORU ŘECKA ZE DNE 4. BŘEZNA.....	9
RADA FAC.....	10
MIMOŘÁDNÉ ZASEDÁNÍ 6. BŘEZNA, ZÁHŘEB.....	10
EVROPSKÁ RADA	11
SETKÁNÍ PŘEDSEDY ER A PŘEDSEDKYNĚ EK S ERDOĞANEM, 9. BŘEZNA, BRUSEL.....	11
EVROPSKÝ PARLAMENT.....	11
PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ, 11. BŘEZNA ..	11
RADA JHA.....	12
ZASEDÁNÍ 13. BŘEZNA, BRUSEL.....	12

Vybraná témata č. 8/2020

Březen 2020

autor: Eva Sochorová, Vojtěch Podliska

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:	EDICE: VYBRANÁ TÉMATA
Název: Situace na řecko-turecké hranici	Typ edice: online, ISSN 2533-414X
Autoři: Sochorová, E., Podliska, V.	URL: http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=3
Číslo: Vybraná témata č. 8/2020	První vydání edice: leden 2005
Datum: březen 2020	Frekvence vydání edice: nepravidelná
Klíčová slova:	Zaměření: aktuální témata relevantní pro činnost Parlamentu České republiky
Migrace; azyl; uprchlík; Řecko; Turecko; prohlášení EU-Turecko; Sýrie; vnější hranice; Rada JHA; Rada FAC; Evropská komise; Evropský parlament; relokační; Frontex.	Jazyk: CZ Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studí	STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
	PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	
Oddělení pro evropské záležitosti	STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni
	INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

Shrnutí

Na konci února došlo k výraznému navýšení počtu migrantů na řecko-turecké hranici, odhaduje se přes 13 000 migrantů. Turecký prezident Recep Tayyip Erdoğan otevřeně deklaroval, že již nebude bránit migrantům ve vstupu do Evropy. Řecká vláda následně oznámila, že po dobu jednoho měsíce nebude přijímat žádné žádosti o mezinárodní ochranu a aktivovala čl. 78 odst. 3 Smlouvy o fungování EU o dočasných opatřeních v případě migrační krize.

Turecko od zahájení konfliktu v Sýrii hostí 3,6 milionu syrských uprchlíků a v březnu 2016 uzavřelo s EU dohodu, aby se zamezilo přílivu migrantů a uprchlíků do Evropy. Na oplátku EU na podporu syrských uprchlíků posílá do Turecka peněžní prostředky v rámci nástroje pro uprchlíky a slíbilo urychlení vízové liberalizace a přístupových jednání. Erdoğan kritizuje plnění dohody, a požaduje další peněžní prostředky, a skutečnost, že se EU vojensky v Sýrii nezapojuje.

Na probíhajících jednáních se čelní představitelé EU s tureckým prezidentem shodli na tom, že prohlášení EU-Turecko z roku 2016 platí i nadále, nicméně Turecko požaduje aktualizaci a chce, aby dohoda bylo dosaženo před Evropskou radou konanou 26. - 27. března, na níž by ji evropští lídři projednali.

V reakci na situaci v Řecku Evropská komise představila akční plán pro okamžitá opatření na pomoc Řecku. Zahrnuje zejména poskytnutí personálu a vybavení členskými státy pro účely dvou operací rychlé reakce na hranicích mezi Řeckem a Tureckem v rámci Frontex, finanční pomoc ve výši 700 mil. eur, podporu v rámci mechanismu civilní ochrany (zdravotnické týmy a vybavení, přístřešky, atd.) a poskytnutí 160 odborníků na azyl. Komisařka pro vnitřní věci Ylva Johansson dále vyzvala členské státy, aby relokovaly 1 600 dětí z řeckých táborů, a nabídla 5 000 míst pro dobrovolné návraty s finanční pomocí pro reintegraci v zemi původu ve výši 2 000 eur. Také uvedla, že po Velikonocích předloží nový pakt o migraci.

V souvislosti s pandemií koronaviru zavedla řecká vláda omezující opatření v řeckých táborech, nicméně bezpečnost a hygienické podmínky jsou špatné. 30denní omezení přijaté Evropskou radou pro vstup přes vnější hranici se na osoby s potřebou mezinárodní ochrany nevztahuje. Zaznívá také kritika ze strany Turecka a lidskoprávních organizací na zacházení s migranty na hranicích a použití násilí proti nim a neumožnění přístupu k azylovému řízení.

Obsah

SITUACE V SÝRII	5
PŘEHLED JEDNÁNÍ O SITUACI NA ŘECKO-TURECKÉ HRANICI	5
PROHLÁŠENÍ EU-TURECKO	8
SITUACE V TURECKU	8
EVROPSKÁ RADA	9
SETKÁNÍ PŘEDSEDY ER S ERDOĞANEM, 4. BŘEZNA, ANKARA	9
RADA JHA	9
MIMOŘÁDNÉ ZASEDÁNÍ 4. BŘEZNA, BRUSEL	9
EVROPSKÁ KOMISE	9
AKČNÍ PLÁN PRO OKAMŽITÁ OPATŘENÍ NA PODPORU ŘECKA ZE DNE 4. BŘEZNA	9
RADA FAC	10
MIMOŘÁDNÉ ZASEDÁNÍ 6. BŘEZNA, ZÁHŘEB	10
EVROPSKÁ RADA	11
SETKÁNÍ PŘEDSEDY ER A PŘEDSEDKYNĚ EK S ERDOĞANEM, 9. BŘEZNA, BRUSEL	11
EVROPSKÝ PARLAMENT	11
PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ, 11. BŘEZNA	11
RADA JHA	12
ZASEDÁNÍ 13. BŘEZNA, BRUSEL	12

SITUACE V SÝRII¹

Dne 9. října 2019 oznámil turecký prezident Recep Tayyip Erdoğan zahájení vojenské operace „Pramen míru“ v oblasti severní Sýrie přímo sousedící s tureckou hranicí a obývanou především kurdským obyvatelstvem, jejichž milice výrazně přispěly k porážce Islámského státu po boku spojenců z Globální koalice proti ISIS vedené USA. Proklamovaným cílem Turecka je vytvoření „bezpečné zóny“ v oblasti. Turecký požadavek na vytvoření „bezpečné zóny“, nebo také nárazníkové zóny v severní Sýrii podél hranice s Tureckem, není však ze strany Turecka pouze záležitostí aktuálního vývoje, ale datuje se již do počáteční fáze války v Sýrii v roce 2012 a v průběhu syrské krize se objevoval opakovaně. Snaha Turecka vytvořit bezpečnostní pás podél svých hranic je motivována jak vnitro tureckými politickými a bezpečnostními zájmy, především bojem proti kurdským autonomním snahám, tak snahou řešit masivní příliv válečných uprchlíků ze Sýrie do Turecka. Vojenskou invazi Turecka do severní Sýrie odsoudila většina členských států EU a v návaznosti na tento vývoj přijala Rada pro zahraniční věci (FAC) v říjnu 2019 závěry k situaci v severovýchodní Sýrii, ve kterých EU vyzvala Turecko, aby ukončilo jednostrannou vojenskou akci v severovýchodní Sýrii a stáhlo svoje síly a odsoudila vojenskou akci Turecka, která vážně narušuje stabilitu a bezpečnost celého regionu. Tyto závěry byly v říjnu 2019 také potvrzeny Evropskou radou.²

Turečtí představitelé uvedli, že dne 27. února zahynulo při náletech v Idlibu 33 tureckých vojáků a přes 30 vojáků bylo zraněno. Turecko v důsledku situace čelí další vlně uprchlíků - v provincii Idlib bylo vysídleno téměř 1 milion osob.³

PŘEHLED JEDNÁNÍ O SITUACI NA ŘECKO-TURECKÉ HRANICI

Od 27. února zaznamenalo Řecko zvýšený nápor příchozích migrantů na hranicích s Tureckem. Chorvatské předsednictví Rady proto dne 2. března zorganizovalo v rámci integrovaných opatření pro politickou reakci na krizi (opatření IPCR)⁴ *kulatý stůl o migraci na vysoké úrovni*, kde zástupci unijních institucí, agentur a členských států sdíleli informace o stavu na trasách na řeckých a bulharských hranicích s Tureckem a zhodnotili situaci ve východním Středomoří a západním Balkáně. Po tomto setkání vydalo chorvatské předsednictví a Evropská komise společně prohlášení.⁵

Podle údajů Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) Řecko zaznamenalo 1 942 nově příchozích migrantů a uprchlíků od 26. února 2020 do 3. března 2020, což představovalo nárůst o 145 % oproti předchozímu týdnu.⁶ V týdnu od 3. března 2020 do 9. března 2020 bylo zaregistrováno 161

¹ Blíže viz Vybraná témata č. 05/2019 Urbanová, K.; Kubíček, P., K aktuální situaci v severní Sýrii: Myšlenka vytvoření tzv. „bezpečné zóny“ v severní Sýrii v širším kontextu, říjen 2019. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=163790>

² Text převzat a upraven z Přehled SZBP č. 10/2019: Urbanová, K.; Čáň, D. Evropská unie a politika rozšíření; Hlavní body agendy SZBP EU; Dokumenty SZBP EU. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=164518>
Blíže k problematice

³ The Guardian. Dozens of Turkish soldiers killed in strike in Idlib in Syria. theguardian.com [online] 28 February 2020 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2020/feb/27/dozens-of-turkish-soldiers-killed-in-strike-in-idlib-in-syria-reports-say>

⁴ Opatření pro rychlé a koordinované rozhodování na politické úrovni EU v případě závažných a komplexních krizí.

⁵ Rada EU: Background brief – Justice and Home Affairs Council, 4 March 2020, Brussels. europa.eu [online] 4. března 2020 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/42846/background-brief-en-home-affairs-4th-march.pdf>

⁶ IOM: Flow monitoring Europe. migration.iom.int [online] data aktualizována 3. března 2020 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://migration.iom.int/europe?type=arrivals>

nově příchozích migrantů a uprchlíků, oproti předešlému týdnu to představuje pokles o 91 %.⁷ Odhaduje se, že na řecko-turecké hranici je přes 13 000 migrantů.⁸

Řecká vláda dne 1. března oznámila, že po dobu jednoho měsíce nebude přijímat žádné žádosti o mezinárodní ochranu a aktivovala čl. 78 odst. 3 Smlouvy o fungování EU, podle kterého: „*Ocitnou-li se jeden nebo více členských států ve stavu nouze v důsledku náhlého přílivu státních příslušníků třetích zemí, může Rada na návrh Komise přijmout ve prospěch dotyčných členských států dočasná opatření. Rada rozhoduje po konzultaci s Evropským parlamentem.*“ Na základě tohoto článku byla v roce 2015 přijata rozhodnutí o uprchlických kvótách ve prospěch Itálie a Řecka, jež Evropská komise vymáhá vůči Polsku, Maďarsku a České republice před Soudním dvorem EU. Soudní dvůr EU avizoval, že vynese rozsudek dne 2. dubna 2020.⁹

Řecko také 1. a 2. března požádalo Frontex o zásah rychlé reakce na pobřežních hranicích v Egejském moři a na vnějších pozemních hranicích. Zásah by měl být zajištěn zálohou 1500 příslušníků a vybavení poskytnutých členskými státy. Lhůta pro zajištění příslušníků činí 5 dní a pro vybavení 10 dní.¹⁰

Dne 3. března předseda Evropské rady Michel, předsedkyně Evropské komise von der Leyen a předseda Evropského parlamentu Sassoli společně s chorvatským premiérem Plenkovićem navštívili Řecko a Bulharsko. Společně vyjádřili těmto zemím podporu a zdůraznili jednotu, závazek a solidaritu. V projevu předsedkyně Evropské komise kromě podpory, kterou Komise poskytne, zaznělo také, že „Turecko není nepřítel a lidé nejsou pouhým prostředkem k dosažení cílů.“¹¹

Dne 4. března zasedala mimořádná [Rada pro spravedlnosti a vnitřní věci](#) (JHA) a v návaznosti na to představila Evropská komise [Akční plán pro okamžitá opatření na podporu Řecka](#). Tento den také proběhlo [setkání](#) mezi předsedou Evropské rady Charlesem Michelelem a tureckým prezidentem Recepem Tayyipem Erdoğanem.

Vzhledem k eskalaci konfliktu v Sýrii proběhla dne 5. března v Moskvě jednání mezi Erdoğanem a Putinem a obě země se dohodly na příměří v Sýrii.¹²

Dne 6. března proběhlo mimořádné zasedání [Rady pro zahraniční věci](#) (FAC) o krizi v syrském Idlibu a situaci na řecko-turecké hranici.

Dne 9. března v Bruselu pokračovala [jednání](#) mezi předsedou Evropské rady Michelelem, předsedkyní Evropské komise von der Leyen a tureckým prezidentem Erdoğanem o dalším provádění [prohlášení EU-Turecka z roku 2016](#) a krizi v Sýrii.

Dne 10. března proběhla k této otázce [debata na plénu Evropského parlamentu](#) za přítomnosti eurokomisařky pro vnitřní věci Ylvy Johansson a chorvatského předsednictví Rady. V rozpravě

⁷ IOM: Flow monitoring Europe. Recent trends. migration.iom.int [online] [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://migration.iom.int/europe?type=arrivals>

⁸ IOM: More than 13,000 Migrants Reported Along the Turkish-Greek Border. iom.int [online] 1. března 2020 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.iom.int/news/more-13000-migrants-reported-along-turkish-greek-border>

⁹ Soudní dvůr EU vydá 2. dubna rozsudek ve věci uprchlických kvót. Týkat se bude i Česka. Euractiv.cz [online] 10. března 2020 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/politika/news/soudni-dvur-eu-vyda-2-dubna-rozsudek-ve-veci-uprchlickych-kvot-tykat-se-bude-i-ceska/>

¹⁰ Rada EU. Pozn. 2

¹¹ EK: Remarks by President von der Leyen at the joint press conference with Kyriakos Mitsotakis, Prime Minister of Greece, Andrej Plenković, Prime Minister of Croatia, President Sassoli and President Michel. ec.europa.eu [online] 3. března 2020 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_20_380

¹² BBC: Syria war: Russia and Turkey agree Idlib ceasefire. bbc.com [online] 5. března 2020 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-51747592>

zazněla kritika Erdoğanova za využívání migrantů jako politického nástroje a také, že by EU měla pomoci Řecku chránit hranice a zaručit všem lidem v nouzi řádné azylové řízení.

Dne 12. března oznámila eurokomisařka Ylva Johansson na společné tiskové konferenci s řeckým ministrem pro migraci Notisem Mitarakisem, že nabídne 5 000 migrantům, kteří přišli na řecké ostrovy před 1. lednem 2020, dobrovolný návrat s podporou 2 000 eur pro jejich návrat a reintegraci v zemi původu. S cílem odlehčit situaci v řeckých táborech tato nabídka je omezena na jeden měsíc a její implementaci zajistí IOM. Dále vyzvala členské státy, aby poskytly útočiště dětem bez doprovodu a rodinám. Uvedla, že 7 členských států přislíbilo relokovat přes 1 600 dětských migrantů.¹³

Dne 13. března se uskutečnila [Rada JHA](#), na níž ministři vnitra zhodnotili provádění opatření ze dne 4. března.

Ve vztahu k pandemii koronaviru COVID-19 Komise dne 16. března doporučila Evropské radě, aby urychleně přijala koordinované rozhodnutí ohledně dočasného omezení veškerých cest, jež nejsou nezbytně nutné, z třetích zemí do prostoru EU a zemí přidružených k Schengenu. Toto omezení by mělo trvat po dobu 30 dnů a nemělo by se vztahovat na osoby, které potřebují mezinárodní ochranu.¹⁴ Evropská rada doporučení podpořila dne 17. března.¹⁵

Řecko v reakci na šíření koronaviru omezilo vstup do uprchlických táborů a umožňuje vstup pouze personálu a povinně se kontroluje teplota nově příchozích. Návštěvy jednotlivců a také organizací jsou od 17. března omezeny nejméně na 14 dní. Omezena je také školní docházka a vnitřní aktivity v táborech. Nicméně komisařka Rady Evropy pro lidská práva Dunja Mijatovic, řecká rada pro uprchlíky, Oxfam a Lékaři bez hranic¹⁶ upozorňují v souvislosti s koronavirem a úmrtím šestiletého dítěte při požáru v pondělí 16. března na naléhavou potřebu zlepšit bezpečnostní a hygienické podmínky v přeplněných táborech. Turecké orgány a lidskoprávní organizace jako např. Human Rights Watch¹⁷ také upozorňují na údajné použití násilí a nelidského zacházení vůči žadatelům o azyl ze strany řeckých příslušníků ozbrojených sil a odepření práva na přístup k azylu. Řecká strana tvrzení o použití násilí vylučuje.¹⁸

¹³ EK: Commissioner Johansson - joint press conference opening remarks. ec.europa.eu [online] 12. března 2020 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/johansson/announcements/commissioner-johansson-joint-press-conference-opening-remarks_en

¹⁴ EK: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION COVID-19: Temporary Restriction on Non-Essential Travel to the EU. 16. 3. 2020, Brusel. COM(2020) 115 final, dok. Rady č. 6861/20. Dostupné z: <http://alcedo.psp.cz/cgi-bin/gf?idf=463246>

¹⁵ER: Video conference of the members of the European Council, 17 March 2020. consilium.europa.eu [online] 17. března 2020 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/03/17/conclusions-by-the-president-of-the-european-council-following-the-video-conference-with-members-of-the-european-council-on-covid-19/>

¹⁶ Reuters. MSF urges Greece to evacuate migrant camps due to coronavirus risk. reuters.com [online] 13. března 2020 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-greece-migrants/msf-urges-greece-to-evacuate-migrant-camps-due-to-coronavirus-risk-idUSKBN2102M1>

¹⁷ Human Rights Watch: Greece: Violence Against Asylum Seekers at Border. hrw.org [online] 17. března 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2020/03/17/greece-violence-against-asylum-seekers-border>
Human Rights Watch: Greece: Grant Asylum Access to New Arrivals. hrw.org [online] 20. března 2020 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2020/03/20/greece-grant-asylum-access-new-arrivals>

¹⁸ Euractiv. Greece to restrict migrant camp movements in virus measure. euractiv.com [online] 18. března 2020 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/greece-to-restrict-migrant-camp-movements-in-virus-measure/>

PROHLÁŠENÍ EU-TURECKO

Podle této politické dohody z roku 2016 EU slíbila Turecku zrušení vízové povinnosti pro turecké občany do zemí EU, finanční prostředky v rámci nástroje pro uprchlíky ve výši 3 miliard eur (v roce 2018 navýšeno o další 3 miliardy) a urychlení přístupových jednání. Za to se Turecko zavázalo, že „všichni noví nelegální migranti vstupující od 20. března 2016 na řecké ostrovy z Turecka budou navraceni do Turecka.“ Přičemž „za každého syrského občana navraceného z řeckých ostrovů do Turecka bude jeden syrský občan přesídlen z Turecka do EU, a to s ohledem na kritéria zranitelnosti vypracovaná OSN.“¹⁹

SITUACE V TURECKU

Od roku 2011, kdy v Sýrii vypukla občanská válka, Turecko dle IOM poskytlo útočiště 3,6 milionům syrských uprchlíků z celkového počtu přibližně 6,7 milionů syrských uprchlíků. Turecko v roce 2018, již pátý rok po sobě, hostilo nejvíce uprchlíků na světě (celkem 3,7 milionů).²⁰

Turecko je dárce a zároveň příjemcem podpory kolem 500 milionů eur v rámci *Regionálního svěřenského fondu EU zřízeného v reakci na krizi v Sýrii* („fondu Madad“) zřízeného v roce 2014, jehož celková výše dosáhla v roce 2019 částky 1,9 miliardy eur. Vedle této podpory Turecko získává prostředky v rámci *nástroje EU pro uprchlíky v Turecku*, který vznikl na základě dohody EU-Turecko z března 2016. V jeho rámci bylo alokováno 6 miliard eur a 3 miliardy eur byly vyplaceny. Zbývající 3 miliardy by mělo Turecko obdržet do konce tohoto roku.²¹

Navzdory finanční a humanitární podpoře EU a mezinárodního společenství přítomnost uprchlíků vyvolala v turecké společnosti napětí, které se odrazilo v regionálních volbách v roce 2019, kdy vládnoucí strana Erdoğanova (Strana spravedlnosti a rozvoje, AKP) utrpěla porážku. Nový istanbulský starosta Ekrem İmamoğlu (Republikánská lidová strana, CHP) a další turečtí politici začali podněcovat místní obyvatelstvo vůči syrským uprchlíkům. Tento trend se od září 2019 dále stupňoval v souvislosti s tureckou vojenskou operací v severovýchodní Sýrii se záměrem vytvořit „bezpečnou zónu,“ kam by se mohli syrští uprchlíci vrátit.²² V neposlední řadě turečtí představitelé uvádějí, že dne 27. února zahynulo při náletech v Idlibu 33 tureckých vojáků a přes 30 vojáků bylo zraněno. Turecko také čelí další vlně uprchlíků, v provincii Idlib bylo vysídleno téměř 1 milion osob.²³

Vojenská operace v Sýrii, vyslání tureckých jednotek do Libye v lednu tohoto roku, spory s Kypru o zóny průzkumu a těžby ropy a zemního plynu ve východním Středomoří²⁴, jakož i zhoršení demokratických standardů v důsledku puče v roce 2016, a na ně navazující restriktce ze strany EU (omezení prostředků v rámci nástroje předvstupní pomoci, zvažování pozastavení přístupových jednání, zvažování pozastavení obchodních preferencí na zemědělské výrobky, zvažování pozastavení celní unie a další) vedly ke zhoršení vztahů mezi Tureckem a EU, jež vyústily ke splnění

¹⁹Blíže k Prohlášení EU-Turecko z roku 2016 viz Tetourová, E., Kuta, M. 4/2016 Přehled aktualit v oblasti migrace za období od 1. 3. do 31. 3. 2016; dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=109216>

²⁰ IOM: World Migration Report 2020. Geneva 2019. e-ISBN 978-92-9068-789-4. Str. 40-41

²¹ EPRS: Stanicek, Branislav. Briefing: EU-Turkey relations in light of the Syrian conflict and refugee crisis. March 2020. PE 649.327. europarl.europa.eu [online] 9. března 2020 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649327/EPRS_BRI\(2020\)649327_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649327/EPRS_BRI(2020)649327_EN.pdf)

²² Tamtéž.

²³ The Guardian. Dozens of Turkish soldiers killed in strike in Idlib in Syria. theguardian.com [online] 28 February 2020 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2020/feb/27/dozens-of-turkish-soldiers-killed-in-strike-in-idlib-in-syria-reports-say>

²⁴ Blíže viz Ibrahim, K., Kuta, M., Čaň, D. Přehled dokumentů SZBP EU č. 11/2019. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=165447>

opakovaných Erdoğanových hrozeb, že Turecko již nebude bránit uprchlíkům v cestě do EU. Turecko shledává plnění prohlášení EU-Turecko za nedostatečné a požaduje další finanční prostředky a také kritizuje EU, že nepodpořila jeho vojenskou přítomnost v Sýrii. Krizi na řecko-turecké hranici lze tak považovat za test pro jednotu EU, její strategickou schopnost, věrohodnost a prosazení vlivu ve svém sousedství.²⁵

EVROPSKÁ RADA

Setkání předsedy ER s Erdoğanem, 4. března, Ankara

Dne 4. března se sešel předseda Evropské rady Charles Michel s tureckým prezidentem Recepem Tayyipem Erdoğanem, aby projednali situaci na vnějších hranicích EU a krizi v Sýrii. Setkání se také účastnil vysoký představitel EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku Josep Borrell. Předseda Evropské rady zopakoval svou podporu Řecku, Bulharsku a Kypru, kterou předchozího dne vyjádřil společně s ostatními čelními představiteli EU při návštěvě řecko-turecké hranice. Dále uznal úsilí Turecka při poskytování útočiště milionům uprchlíků a řekl, že prohlášení EU-Turecko zůstává základem migračního partnerství mezi EU a Tureckem. Podstatné je v současné době snížit migrační napětí na hranicích. Evropa je připravena podpořit Sýřany v Turecku a jejich hostitelské komunity. Ve vztahu k Sýrii uvedl, že potřeba udržitelného příměří a trvalého politického řešení je naléhavá. Všichni aktéři musí dodržovat mezinárodní humanitární právo a zajistit humanitární přístup. Evropa je připravena poskytnout další pomoc vysídleným osobám v Idlíbu.²⁶

RADA JHA

Mimořádné zasedání 4. března, Brusel

Vzhledem k situaci na řecko-turecké hranici byla svolána mimořádná Rada pro spravedlnost a vnitřní věci. Ve svém prohlášení²⁷ k situaci na vnějších hranicích ministři vnitra uznali, že Turecko na svém území čelí vysoké migrační zátěži a rizikům a že pro přijetí 3,7 milionu migrantů a uprchlíků vyvinulo značné úsilí, současně však důrazně odmítá, aby Turecko migrační tlak využívalo k politickým účelům. Tato situace na vnějších hranicích EU je nepřijatelná. Rada očekává, že Turecko bude ve vztahu ke všem členským státům v plné míře provádět ustanovení společného prohlášení z roku 2016. Uvedené prohlášení přináší hmatatelné výsledky, včetně podpory Turecka v jeho významném úsilí, pokud jde o přijímání migrantů a uprchlíků. Zachování této spolupráce a závazku bude prospěšné jak pro EU, tak i pro Turecko.

EVROPSKÁ KOMISE

Akční plán pro okamžitá opatření na podporu Řecka ze dne 4. března

V návaznosti na mimořádné zasedání²⁸ Rady JHA předložila dne 4. března Komise Akční plán, který má EU a členské státy společně přijmout s cílem poskytnout Řecku podporu při řízení mimořádné

²⁵ EPRS: Stanicek, Branislav. Briefing: EU-Turkey relations in light of the Syrian conflict and refugee crisis. March 2020. PE 649.327. europa.eu [online] 9. března 2020 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z:

[https://www.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649327/EPRS_BRI\(2020\)649327_EN.pdf](https://www.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649327/EPRS_BRI(2020)649327_EN.pdf)

²⁶ER: Press release on meeting between President Charles Michel and President Recep Tayyip Erdoğan. consilium.europa.eu [online] 4. března 2020 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z:

<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2020/03/04/press-release-on-meeting-between-president-charles-michel-and-president-recep-tayyip-erdogan/>

²⁷ Rada EU: Statement on the situation at the EU's external borders. consilium.europa.eu [online] 4. března 2020 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/03/04/statement-on-the-situation-at-the-eus-external-borders/>

²⁸ Rada JHA: Extraordinary Justice and Home Affairs Council: Commission presents Action Plan for immediate measures to support Greece. ec.europa.eu [online] 4. března 2020 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_384

situace na jejich vnějších hranicích. Toto navazuje na návštěvu předsedkyně Evropské komise von der Leyen s předsedou Rady Michelelem, předsedou Evropského parlamentu Sassolim a ministerským předsedou Chorvatska, coby předsednické země, Plenkovičem na řecko-turecké a bulharsko-turecké hranici spolu s ministerskými předsedy Bulharska a Řecka. Komise uvedla, že je třeba i nadále sledovat vývoj v Bulharsku a na Kypru a jako příspěvek k mimořádnému zasedání Rady JHA představila následující opatření na podporu Řecka:

- Členské státy poskytnou prostředky potřebné k zahájení 2 pozemních operací provedených Evropskou pohraniční a pobřežní stráží (Frontex) na hranici mezi Řeckem a Tureckem;
- Frontex vytvoří nový program sloužící k vrácení osob bez práva zůstat v Řecku do zemí původu;
- Finanční pomoc až do výše 700 milionů eur poskytnutá Řecku. Z toho 350 milionů ihned k dispozici, dále Komise navrhne opravný rozpočet na uvolnění dalších 350 milionů;
- Členské státy zareagují na výzvu v rámci mechanismu civilní ochrany ohledně poskytnutí lékařského vybavení, přístřešků, stanů, příkrývek a dalšího nezbytného vybavení;
- Členské státy zareagují na výzvu Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu poskytnutím 160 odborníků, kteří budou vysláni do Řecka.

EU by dále měla vytvořit koordinační mechanismus se zeměmi západního Balkánu a přijmout rozhodná opatření k posílení boje proti pašování.

RADA FAC

Mimořádné zasedání 6. března, Záhřeb

Na mimořádném zasedání Rady pro zahraniční věci ministři členských států projednávali krizi v syrském Idlíbu a situaci na vnějších hranicích EU s Tureckem. V přijatém prohlášení uznali migrační zátěž, kterou musí Turecko podstupovat, nicméně by Turecko nemělo využívat migrace pro politické účely. Vyjádřili se, že nebudou tolerovat nelegální překračování hranic a vyzvali Tureckou vládu a další aktéry, aby nešířili falešné informace. Rada také podpořila opatření předložená Komisí na podporu Řecka ze dne 4. března a očekává úplné provádění společného prohlášení EU-Turecko z roku 2016.

V Idlíbu probíhá ofenzíva syrského režimu za ruské podpory, která vyvolala humanitární krizi. Rada požaduje naléhavou deeskalaci konfliktu a odsuzuje ztráty na životech a uznává obtížnou situaci, které musí Turecko v důsledku této ofenzivy čelit. Rada vzala také na vědomí schůzku lídrů Turecka a Ruska, která proběhla 5. března v Moskvě, a vyzývá všechny strany k zachování okamžitého a udržitelného příměří, k zajištění ochrany civilního obyvatelstva a k umožnění dodávek humanitární pomoci. Rada také zopakovala svou pozici, že útoky na civilní obyvatelstvo a infrastrukturu nebudou tolerovány za žádných okolností a jejich pachatelé budou nést odpovědnost za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Rada naléhavě vyzývá syrský režim, aby se vrátil k vyjednávacímu stolu a zopakovala, že jakékoliv udržitelné řešení vyžaduje skutečnou politickou transformaci v souladu s Ženevským komuniké z roku 2012 a rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 2254.

Evropská unie se v první řadě zaměřuje na humanitární situaci a žádá o zajištění přístupu k humanitární pomoci. V posledních týdnech bylo vysídleno téměř 1 milion obyvatel, kteří naléhavě potřebují přístřeší, zdravotnickou péči a jídlo. Evropská komise za tímto účelem mobilizuje dalších 60 mil. eur pro humanitární pomoc v severozápadní Sýrii.

EVROPSKÁ RADA

Setkání předsedy ER a předsedkyně EK s Erdoğanem, 9. března, Brusel

Na dalším setkání mezi Charlesem Michelem, Ursulou von der Leyen a Recepem Tayyipem Erdoğanem pokračovalo jednání o:

- Implementaci prohlášení EU-Turecko z roku 2016
 - o Vyjasnění pozic, interpretace a komentářů k provádění dohody zejména s ohledem na plnění finančních závazků ze strany EU, tj. poskytnutí 6 miliard eur na podporu uprchlíků v Turecku a rozdílu mezi alokací finančních prostředků a jejich vyplacením.
 - o Pověření Josepa Borrella a tureckého ministra zahraničních věcí dalším vyjasněním implementace, aby to, co EU v Turecku dělá, bylo stejně interpretováno i ze strany Turecka a udržení politického dialogu v dalších dnech. O jednáních by měly být také informovány členské státy a zohledněny jejich zájmy v diskusi.²⁹
- Bezpečnosti a zlepšení stability v regionu, zejména v Sýrii
 - o EU by podpořila jakékoliv politické řešení, které by přineslo více stability.
 - o Michel opět vyjádřil obavy ohledně humanitární situace v Idlíbu a na turecko-syrské hranici a deklaroval, že EU je připravena poskytnout podporu v této oblasti.³⁰

EVROPSKÝ PARLAMENT

Plenární zasedání, 11. března

Dne 11. března proběhla rozprava o situaci na řecko-turecké hranici na plénu Evropského parlamentu. Na úvod vystoupila eurokomisařka pro vnitřní věci Ylva Johansson a informovala europoslance o situaci v Řecku. Vyzdvihla důležitost ochrany vnějších hranic, ale také ochrany základních práv a hodnot včetně práva na azyl a zdůraznila, že „Turecko není ten, kdo rozhoduje o našich vnějších hranicích“. Mezi nejnaléhavějšími zájmy jmenovala podporu osob, které byly přivezeny na hranice pod falešnou záminkou, osob, které žijí v nepříjemných podmínkách na řeckých ostrovech a také řeckých občanů, podporu Řecku, které je vystaveno politicky motivovanému tlaku na vnější hranice, a povinnost sdílet odpovědnost za podporu syrských uprchlíků, včetně těch, kteří se nachází v Turecku. Shrnula také opatření na pomoc Řecku, které Komise představila v Akčním plánu, a zároveň uvedla, že bude požadovat od řecké vlády postup v souladu s právem EU a právem na azyl včetně principu nenavrácení. Ve vztahu k Turecku zopakovala, že prohlášení EU-Turecko zůstává v platnosti a že se musí pokračovat v dialogu – deeskalovat rétoriku a snížit napětí. V rámci prohlášení EU-Turecko poskytla EU bezpečnou a legální cestu téměř 26 500 syrským uprchlíkům a také podporu pro školy, zdravotnickou péči a základní služby pro syrské uprchlíky v Turecku. Uvedla, že EU je lépe připravena než v roce 2015, nicméně stále schází společný evropský azylový systém. Na základě diskuzí, které vedla s členskými státy, chce návrhy předložit po Velikonocích. Závěrem apelovala na situaci dětí bez doprovodu. Jedna třetina všech dětí, které přišly do Řecka, jsou bez rodičů nebo rodiny. Podle Europolu se jedná o přibližně 5 500 dětí a mladistvých, z nichž 10 % jsou mladší 14 let. Jsou vystaveny násilí, zneužívání a vykořisťování, někteří z azylových a přijímacích center bez dalšího zmizí nebo jsou

²⁹ ER: Remarks by President Charles Michel after the meeting with President of Turkey Recep Tayyip Erdoğan in Brussels. consilium.europa.eu [online] 9. března 2020 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2020/03/09/remarks-by-president-charles-michel-after-the-meeting-with-president-of-turkey-recep-tayyip-erdogan/>

³⁰ ER: EU-Turkey leaders' meeting, 9 March 2020. consilium.europa.eu [online] 9. března 2020 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2020/03/09/>

obětmi obchodování s lidmi. Vyzvala proto všechny členské státy, aby těmto dětem pomohly a přijaly je.³¹

Poslanci se pak v rozpravě shodli na pomoci Řecku při ochraně hranic a záruce řádného azylového řízení všem osobám v nouzi. Během diskuse zazněly tyto názory:

- Kritika tureckého prezidenta za zneužívání lidského utrpení pro politické účely;
- EU by měla aktualizovat společná azylová pravidla;
- Výzvy k revizi prohlášení EU-Turecka z roku 2016;
- Znepokojení nad humanitární situací na hranici s Tureckem a na řeckých ostrovech, kde pobývá tisíce žadatelů o mezinárodní ochranu včetně nezletilých bez doprovodu; a
- Dodržování Ženevské úmluvy.

Také proběhla diskuse o údajném násilí policie proti osobám pokoušejícím se překročit hranice a o potenciálním nebezpečí vstupu džihádistů.³²

RADA JHA

Zasedání 13. března, Brusel

Další jednání Rady pro spravedlnost a vnitřní věci (část vnitřní věci) proběhlo dne 13. března. Ministři vnitra byli informováni o posledním vývoji na vnějších hranicích s Tureckem o tom, že situace je stabilní na pozemní i pobřežní hranici. Dále se zabývali prováděním opatření na základě jejich prohlášení ze dne 4. března:

- Členské státy poskytly personál a vybavení požadované Frontex pro účely dvou operací rychlé reakce na hranicích mezi Řeckem a Tureckem;
- Vyslání 160 expertů v oblasti azylu by mělo být urychleno v souladu s řeckými potřebami;
- V rámci mechanismu civilní ochrany bylo na řeckou výzvu poskytnuto přes 70 000 položek (zdravotnické vybavení, zdravotnické týmy, přístřešky, stany, příkrývky);
- Poskytování podpory Frontex při koordinaci návratů;
- Finanční pomoc Řecku ve výši 700 milionů eur:
 - o Okamžitá pomoc ve výši 350 milionů eur na podporu řízení hranic a migrace;
 - o Komise navrhne změnu rozpočtu pro uvolnění dalších 350 milionů eur.

Rada také diskutovala situaci nezletilých bez doprovodu v Řecku. Některé členské státy přislíbily relokace nebo podporu v jiné formě.

Závěrem obdrželi informaci o tom, že v návaznosti na schůzku Michela, von der Leyen a Erdoğana byli vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Josep Borrell a turecký ministr zahraničních věcí Mevlüt Çavuşoglu pověřeni, aby pracovali na vyjasnění provádění prohlášení EU-Turecko.³³ Çavuşoglu se v médiích vyjádřil, že pokud bude dohoda dosažena do 26. března, mohla by být schválena na summitu Evropské rady konaném ve dnech 26. - 27. března.³⁴

³¹EK: European Parliament Plenary - Opening statement to debate on situation at Greek-Turkish border. ec.europa.eu [online] 10. března 2020 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/johansson/announcements/european-parliament-pleenary-opening-statement-debate-situation-greek-turkish-border_en

³² EP: Řecko-turecká hranice: poslanci kritizují Ankaru a požadují novelu azylových pravidel. Europarl.europa.eu [online] 10. března 2020 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20200305IPR74187/recko-turecka-hranice-ep-kritizuje-ankaru-a-pozaduje-novelu-azylovych-pravidel>

³³ Rada EU: Outcome of the Council meeting, 3756th Council meeting, Justice and Home Affairs Council, 13 March 2020, Brussels. Dok. Rady č. 6582/20. consilium.europa.eu [online] 13. března 2020 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/42944/st06582-en20.pdf>

³⁴ Turecko chce upravit migrační pakt z roku 2016. Euractiv.cz [online] 10. března 2020 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/evropska-unie-a-svet/news/turecko-chce-upravit-migracni-pakt-z-roku-2016/>